

Małgorzata Barańska

FRASZKI, a w nich szum i trzask

Ćwiczenia
słuchowo-językowe
dla 5–8-latków

KOLEKCJA

TO MA RĘCE
I NOGI!

Wstęp

Dlaczego ta książeczka powstała?

Ćwiczeń językowych nigdy dość! Im bogatszym językiem posługuje się dziecko, im lepiej, uważniej potrafi słuchać, im więcej rozumie i samo potrafi wyrazić słowami, tym większą ma szansę na osiągnięcie sukcesów w szkole – czyli w długim okresie życia, w którym kształtuje obraz samego siebie. Wszystkim dzieciom powinno dobrze wieść się w szkole!

Dla kogo przeznaczona jest publikacja?

Prezentowane ćwiczenia słuchowo-językowe powstały z myślą o starszych przedszkolakach, uczniach klas pierwszych oraz uczniach nieco starszych, którzy uczestniczą w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, zajęciach wyrównawczych czy terapii pedagogicznej.

W czym pomogą ćwiczenia z tej książeczki?

Ćwiczenia zaproponowane w tej publikacji uczą:

- ▶ uważnego słuchania;
- ▶ zapamiętywania, a następnie powtarzania;
- ▶ rozumienia wysłuchanego tekstu;
- ▶ rozumienia wybranych związków frazeologicznych i powiedzeń;
- ▶ odpowiadania na pytania, formułowania zdań;
- ▶ wyodrębniania z wyrazów wskazanej głoski lub głosek;
- ▶ różnicowania głosek, które brzmią podobnie;
- ▶ syntezy i analizy fonemowej.

Co zawiera książeczka?

W publikacji *Fraszki, a w nich szum i trzask* znajduje się 51 czterowersowych wierszyków oraz tyle samo propozycji krótkich, najwyżej kilkunastominutowych zajęć rozwijających szeroko pojmowane kompetencje językowe. Wierszyki mają formę fraszek – są krótkie, zawierają nutkę humoru, czasem dobrotliwej kpiny z bohatera. Zwykle kończą się puentą, żartobliwym morałem. Same w sobie są błahostkami, drobiazgami, ale mają też dodatkową wartość – znajduje się w nich wiele wyrazów z głoskami mogącymi sprawiać kłopoty w różnicowaniu słuchowym, a także w wymowie.

Dzięki temu fraszki te mogą być również pomocniczym materiałem językowym do ćwiczeń logopedycznych.

Jak uporządkowano materiał językowy do ćwiczeń?

Scenariusze zajęć podzielono ze względu na to, jakie głoski lub ich zestawienia dominują w wierszykach. Mamy więc następujące rozdziały:

- I. Czemu morze szumi? Wierszyki i ćwiczenia z przewagą głosek **sz, ż (rz), cz, dż**;
- II. Czy zabzyczy, czy nie zabzyczy? Wierszyki i ćwiczenia z przewagą głosek **sz, ż (rz), cz, dż, s, z, c, dz**;
- III. Gdzie się cieszy Czesio? Wierszyki i ćwiczenia z przewagą głosek **sz, ż (rz), cz, dż, ś (si), ź (zi), ć (ci), dź (dzi)**;
- IV. Kto ma takie dobre grabie? Wierszyki i ćwiczenia z przewagą głoski **r**;
- V. Dlaczego Hilary nie gubi okularów? Wierszyki i ćwiczenia z przewagą głosek **r, l**.

Jak można korzystać z fraszek i materiału do ćwiczeń?

Wszystkie scenariusze mają taką samą strukturę. Są w nich następujące ćwiczenia:

1. Słuchanie wierszyka.

2. Słuchanie i powtarzanie fragmentów oraz całej rymowanki.
3. Odpowiadanie na cztery pytania związane z treścią fraszki.
4. Zabawa ruchowa powiązana z treścią wierszyka.
5. Słuchanie fraszki i wyróżnianie wskazanej głoski lub głosek.
6. Ćwiczenie syntezy głoskowej.
7. Porównywanie par wyrazów brzmiących podobnie.
8. Ćwiczenie analizy fonemowej.

Nauczyciel może wybierać scenariusze kilkunastominutowych zajęć w dowolnej kolejności, kierując się własnym uznaniem, a przede wszystkim znajomością aktualnych możliwości i potrzeb swoich podopiecznych. Zajęcia może przerwać w dowolnym momencie i wrócić do nich w sprzyjającej chwili. Do przeprowadzenia scenariusza nie musi przygotowywać żadnych pomocy dydaktycznych. Jedynym tworzywem, którego w trakcie ćwiczeń używają nauczyciel i dziecko, jest słowo.

Osoba prowadząca zajęcia z dzieckiem powinna pamiętać, że wyrazy typu: *marynarz*, *gdyż*, *wypatrzy*, *papuzki* należy wymawiać naturalnie, nie dążąc do zgodności ich wymowy z pisownią. W poprawnej wymowie słowa te brzmią: /marynasz/, /gdysz/, /wypatszy/, /papuszki/. Zachodzi tutaj zjawisko zwane ubezdźwięcznianiem. Ma ono miejsce,

gdy głoska dźwięczna (np. **ż**, **dż**, **z**, **dz**, **ź**, **dź**) występuje na końcu wyrazu lub w środku wyrazu w sąsiedztwie głoski bezdźwięcznej (np. **k**, **t**). W takich wyrazach wymowa zgodna z pisownią jest sztuczna i błędna. Dla przypomnienia w ćwiczeniach 6, 7 i 8 w ukośnych nawiasach podano wymowę słów, które czyta się inaczej, niż pisze.

Życzę ciekawych, pożytecznych zabaw językowych!

Autorka

4. Co ma obraz, córeczko?

Ten obrazek ma ramkę,
obrazeczek - rameczkę.
„Co ma obraz, Martuniu?”
- pyta mama córeczkę.

1. Posłuchaj uważnie wierszyka.
2. Słuchaj kolejnych wersów wierszyka, a następnie je powtarzaj. Powiedz całą rymowaną samodzielnie lub z pomocą dorosłego.
3. Odpowiedz na pytania:
  - ▶ Co ma obrazek, a co ma obrazeczek?
  - ▶ Kto z kim rozmawia w wierszyku?
  - ▶ Co córeczka powinna odpowiedzieć na pytanie mamy?
  - ▶ Jak inaczej można mówić na Martunię?
4. Wyobraź sobie, że idziesz do muzeum, żeby pooglądać obrazy. Włóż na niby kurtkę, buty i czapkę. Maszeruj energicznie, potem wsiądź do autobusu. Na zakrętach

przenoś ciężar ciała z nogi na nogę, żeby się nie przewrócić. Po muzeum chodź spokojnym, wolnym krokiem.

5. Usiądź skrzyżnie i posłuchaj wierszyka. Unieś kciuk za każdym razem, gdy usłyszysz głoskę **r**. Posłuchaj rymowanki jeszcze raz, żeby zapamiętać, a potem powtórz jak najwięcej wyrazów z tą głoską.
6. Posłuchaj uważnie głosek, a następnie powtórz całe słowa: **M-a-r-t-a, r-a-m-e-cz-k-a**.
7. Porównaj wyrazy w parach. Powiedz, którymi głoskami się różnią: *rama – dama, Marta – Warta*.
8. Wymień kolejne głoski w słowach: *rama, ramka, obrazy, obrazek*. Podczas wymawiania głosek licz je na palcach.

7. O czym śni Leśny Duszek?

Czy wy wiecie, drogie dzieci,
że tu Leśny Duszek śpi?
Pod pierzynką z liści leży,
o czymś ślicznym dzisiaj śni.

1. Posłuchaj uważnie wierszyka.
2. Posłuchaj kolejnych wersów wierszyka i każdy z nich powtórz. Wyrecytuj całą rymowaną samodzielnie albo z pomocą dorosłego.
3. Odpowiedz na pytania:
  - ▶ O kim jest ten wierszyk?
  - ▶ Co robi Leśny Duszek?
  - ▶ Czym Leśny Duszek jest przykryty?
  - ▶ Jakie znasz inne postaci, które żyją tylko w bajkach i baśniach?
4. Wybierz się na niby do lasu. Stąpaj ostrożnie, cichutko, ponieważ zbliżasz się do kryjówki dobrego Leśnego

Duszka. Nie obudź go! Gdy ominiesz tę kryjówkę i dojdiesz na polankę, możesz po niej swobodnie, wesoło pohasać. Potem odpocznij na trawie.

5. Słuchaj uważnie wierszyka. Kiwnij głową za każdym razem, gdy usłyszysz głoskę **sz**. Posłuchaj fraszki jeszcze raz. Przykładaj paluszek do ust za każdym razem, gdy usłyszysz głoskę **ć (ci)** lub **ś (si)**.
6. Słuchaj uważnie głosek, a potem powtarzaj całe słowa: **d-u-sz-e-k, l-e-ś-n-y**.
7. Porównaj wyrazy w każdej parze, a potem powiedz, którymi głoskami się różnią: *duszek – daszek, liść – list*.
8. Przegłoskuj słowa: *śpi, śni (/ś-ń-i/), liść, liście (/l-i-ś-ć-e/)*. Wymawiając kolejne głoski, licz je na palcach.